

Paragraf 194

Ärendenummer SN2023/172

Remiss - En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

Beslut

Socialnämnden beslutar att överlämna remissvar till justitiedepartementet över betänkandet SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga.

Beskrivning av ärendet

Remissyttrande över betänkandet SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga.

Utredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för lagöverträdare som begår brott innan fyllda 18 år och föreslå lämpliga förändringar.

Socialförvaltningens bedömning

Remissyttrande över betänkandet SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

Socialnämnden i Enköpings kommun har fått betänkandet och lämnar här våra synpunkter.

Utgångspunkt för översynen har varit att utgå från barnets bästa samtidigt som samhällsskyddet kräver åtgärder. Frihetsberövning ska vara en sista utväg som ska ske under kortast lämplig tid, verkställighet ska inte ske tillsammans med vuxna och säkerställa att barnets rätt till skola, sjukvård och meningsfull sysselsättning.

Nämnden håller med om att det är en svår avvägning att se till samhällsskyddet kontra barnets bästa enligt barnkonventionen.

De barn som begått brott och blivit dömda till en frihetsberövande påföljd behöver få tillgång till utbildning och vård av hög kvalitet för att minimera risk för återfall i brottslighet. Om detta ska kunna uppnås behöver såväl fängelser som ungdomshem utvecklas. Adekvat utbildning för berörd personal, t.ex. vårdpersonal, lärare. Detta oavsett om barnet placeras i fängelse eller på särskilt ungdomshem.

I nuläget är vår bedömning att varken kriminalvård eller SIS, Statens Institutionsstyrelse, har dessa resurser. Vilka som har störst möjlighet att göra denna kvalitetshöjning i innehåll kan socialnämnden inte avgöra. Socialnämndens uppfattning är att i nuläget har Statens Institutionsstyrelse inte kunnat erbjuda platser för vårdbehövande ungdomar oavsett om de är placerade enligt LVU eller LSU. De placerade ungdomarna har med sina individuella behov inte heller kunnat få adekvat vård. Blandningen av de placerade unga, de med erfarenhet av grov kriminalitet och andra som har helt annan problematik ger dåliga förutsättningar till positiva förändringar. Det skulle kunna tala för utredarnas förslag att inrätta speciella ungdomsfängelser med kriminalvården som ansvarig myndighet.

Viktigt att ge både SiS som kriminalvården möjligheter att utveckla sina kompetenser för att möta dessa barn och ungdomar och att inte skynda på förändringen. Här kommer att behövas såväl tid som ekonomiska resurser.

De barn som begår allvarliga brott och kan komma att dömas till ungdomsfängelse är en heterogen grupp så här viktigt att individualisera placeringar. Separera yngre från äldre, flickor från pojkar, de mer avancerade som t.ex. är etablerade i kriminella nätverk från andra men också ta hänsyn till de barn som har särskilda behov. Socialnämnden håller med utredarna om vikten av att skapa små enheter med få platser och med stor personaltäthet så att de unga har möjlighet att ta mer intryck från den goda vuxenvärlden än från "olyckskamrater".

Vi i kommunerna behöver också hinna kompetensutvecklas så att vi under påföljdstiden och efter frigivandet kunna ge det bästa möjliga stöd till individen och hans familj. Rekrytering av utbildad personal är bekymmersam för socialtjänster såväl för Statens institutionsstyrelse som kriminalvården. Enligt förslaget kommer folkbokföringskommunen att vara ansvarig för att utse speciell handläggare för det placerade barnet. Denna handläggare ska samverka med ansvariga för verkställigheten vad gäller planering, placeringstid och efter avslutad placering.

Nämnden bedömer det som rimligt men även vår personal behöver kunskapspåfyllnad och kommer också att ta ytterligare personalresurser i anspråk för vår verksamhet. Rekrytering av utbildad personal är bekymmersam för socialtjänsten Ett bekymmer vi delar med Statens institutionsstyrelse och kriminalvården.

Sammanfattningsvis menar vi att staten måste säkerställa att ge ekonomiskt stöd till kommuner, kriminalvård och till de särskilda ungdomshemmen för att denna förändring ska ge önskat resultat – öka samhällsskyddet och tillhandahålla adekvat vård och stöd till dem och deras familjer för att minska återfallsrisken.

Att inrätta ungdomsfängelser tidigare än 1 januari 2028 bedömer nämnden som orimligt om vi ska få den önskade effekten av insatsen att minska återfall. Tid för omställning, kompetensutveckling, personalrekrytering och iordningsställande av lämpliga lokaler kräver både pengar och tid. Nämnden menar att eventuellt tidigareläggning av införandet av ungdomsfängelser till 2026 inte är realistiskt.

Kopia till:
Justitiedepartementet

Socialförvaltningen
Eva Nilsson
0171-62 51 98
eva.nilsson@enkoping.se

Socialnämnden föreslås besluta

att överlämna nedanstående remissvar till justitiedepartementet över betänkandet SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

Utredningen i korthet "En översyn av regleringen av frihetsberövande påföljder för unga"

Utredningen har haft i uppdrag att göra en översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för lagöverträdare som begår brott innan fyllda 18 år och föreslå lämpliga förändringar.

Utgångspunkten för översynen är behovet av en ordning som möjliggör tillräckligt ingripande reaktioner vid mycket allvarlig brottslighet, innefattar adekvata återfallsförebyggande åtgärder och som säkerställer en trygg och säker miljö.

I uppdraget har ingått att särskilt överväga vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av den eller de frihetsberövande påföljder som föreslås användas.

Översynen ska genomsyras av ett ungdoms- och barnrättsperspektiv och förslagen ska säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

De unga lagöverträdare i åldern 15–17 år som begår den allvarligaste brottsligheten, till exempel mord, våldtäkter och grova rån, döms i dag som regel inte till fängelse utan till slutet ungdomsvård. Det är en frihetsberövande påföljd som avtjänas på särskilda ungdomshem som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS).

I utredningens uppdrag har bland annat ingått att föreslå lagändringar som möjliggör tillräckligt ingripande påföljder vid mycket allvarlig brottslighet, som innefattar adekvata återfallsförebyggande åtgärder och som svarar mot behovet av en trygg och säker miljö.

Utredaren har också haft i uppdrag att se över vilken myndighet som är bäst lämpad att ansvara för verkställigheten av frihetsberövade påföljder för omyndiga.

Utredningen föreslår nu att påföljden sluten ungdomsvård ska utmönstras och att unga lagöverträdare framöver i stället ska dömas till fängelse.

Fängelsepåföljden ska verkställas på särskilda ungdomsavdelningar på Kriminalvårdens befintliga anstalter. Verksamheten på de särskilda ungdomsavdelningarna ska anpassas till barn och ungas behov.

Utgångspunkten ska vara att barn och unga inte ska avtjäna straffet tillsammans med vuxna.

Utredningen föreslår att lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2028.

REMISSYTTRANDE

Justitiedepartementet

Straffrättsenheten

Dnr: ju2023:01830

Remissyttrande över betänkandet SOU 2023:44 En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga

Socialnämnden i Enköpings kommun har fått betänkandet och lämnar här våra synpunkter.

Utgångspunkt för översynen har varit att utgå från barnets bästa samtidigt som samhällsskyddet kräver åtgärder. Frihetsberövning ska vara en sista utväg som ska ske under kortast lämplig tid, verkställighet ska inte ske tillsammans med vuxna och säkerställa att barnets rätt till skola, sjukvård och meningsfull sysselsättning.

Nämnden håller med om att det är en svår avvägning att se till samhällsskyddet kontra barnets bästa enligt barnkonventionen.

De barn som begått brott och blivit dömda till en frihetsberövande påföljd behöver få tillgång till utbildning och vård av hög kvalitet för att minimera risk för återfall i brottslighet. Om detta ska kunna uppnås behöver såväl fängelser som ungdomshem utvecklas. Adekvat utbildning för berörd personal, t.ex. vårdpersonal, lärare. Detta oavsett om barnet placeras i fängelse eller på särskilt ungdomshem.

I nuläget är vår bedömning att varken kriminalvård eller SiS, Statens Institutionsstyrelse, har dessa resurser. Vilka som har störst möjlighet att göra denna kvalitetshöjning i innehåll kan socialnämnden inte avgöra. Socialnämndens uppfattning är att i nuläget har Statens Institutionsstyrelse inte kunnat erbjuda platser för vårdbehövande ungdomar oavsett om de är placerade enligt LVU eller LSU. De placerade ungdomarna har med sina individuella behov inte heller kunnat få adekvat vård. Blandningen av de placerade unga, de med erfarenhet av grov kriminalitet och andra som har helt annan problematik ger dåliga förutsättningar till positiva förändringar. Det skulle kunna tala för utredarnas förslag att inrätta speciella ungdomsfängelser med kriminalvården som ansvarig myndighet.

Viktigt att ge både SiS som kriminalvården möjligheter att utveckla sina kompetenser för att möta dessa barn och ungdomar och att inte skynda på förändringen. Här kommer att behövas såväl tid som ekonomiska resurser.

De barn som begår allvarliga brott och kan komma att dömas till ungdomsfängelse är en heterogen grupp så här viktigt att individualisera placeringar. Separera yngre från äldre, flickor från pojkar, de mer avancerade som t.ex. är etablerade i kriminella nätverk från andra men också ta hänsyn till de barn som har särskilda behov. Socialnämnden håller med utredarna om vikten av att skapa små enheter med få platser och med stor personaltäthet så att de unga har möjlighet att ta mer intryck från den goda vuxenvärlden än från "olyckskamrater".

Vi i kommunerna behöver också hinna kompetensutvecklas så att vi under påföljdstiden och efter frigivandet kunna ge det bästa möjliga stöd till individen och hens familj. Rekrytering av utbildad personal är bekymmersam för socialtjänster såväl för Statens institutionsstyrelse som kriminalvården. Enligt förslaget kommer folkbokföringskommunen att vara ansvarig för att utse speciell handläggare för det placerade barnet. Denna handläggare ska samverka med ansvariga för verkställigheten vad gäller planering, placeringstid och efter avslutad placering.

Nämnden bedömer det som rimligt men även vår personal behöver kunskapspåfyllnad och kommer också att ta ytterligare personalresurser i anspråk för vår verksamhet. Rekrytering av utbildad personal är bekymmersam för socialtjänsten Ett bekymmer vi delar med Statens institutionsstyrelse och kriminalvården.

Sammanfattningsvis menar vi att staten måste säkerställa att ge ekonomiskt stöd till kommuner, kriminalvård och till de särskilda ungdomshemmen för att denna förändring ska ge önskat resultat – öka samhällsskyddet och tillhandahålla adekvat vård och stöd till dem och deras familjer för att minska återfallsrisken.

Att inrätta ungdomsfängelser tidigare än 1 januari 2028 bedömer nämnden som orimligt om vi ska få den önskade effekten av insatsen att minska återfall. Tid för omställning, kompetensutveckling, personalrekrytering och iordningsställande av lämpliga lokaler kräver både pengar och tid. Nämnden menar att eventuellt tidigareläggning av införandet av ungdomsfängelser till 2026 inte är realistiskt